

UČENJE V POZNEJŠIH LETIH: KAKŠNA JE LAHKO VLOGA UNIVERZE?

NIVES LIČEN, URŠKA GRUDEN

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija
nives.licen@ff.uni-lj.si, urska.gruden@ff.uni-lj.si

Na staranje prebivalstva in dolgoživost se različne organizacije različno odzivajo. Univerze so prve prakse za učenje in izobraževanje starejših v Evropi organizirale v 70. letih v Franciji, kjer so se razvile univerze za tretje življenjsko obdobje. Posebno vlogo pa ima globalno gibanje *starosti prijazna univerza*, ki se razvija od leta 2012. Univerze pripravljajo inovacije na področju izobraževanja starejših odraslih, s katerimi vključujejo starejše študente v izobraževanje in raziskovanje. V prispevku je predstavljen primer Univerze v Ljubljani kot družbeno angažirane univerze, ki razvija nove programe za starejše in za ozaveščanje o staranju in starosti. Opisani so nekateri dejavniki za učenje v poznejših letih. Izhajajoč iz konceptov dolgoživosti, aktivnega staranja in inkluzivnosti so predstavljeni starejši študenti in programi zanje kot možnost za razvoj terciarnega izobraževanja.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2023.10](https://doi.org/10.18690/um.3.2023.10)

ISBN
978-961-286-768-3

Ključne besede:
visokošolsko
izobraževanje, starost,
programi,
družbeno odgovorna
univerza,
učenje

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2023.10](https://doi.org/10.18690/um.3.2023.10)

ISBN
978-961-286-768-3

Keywords:
higher education,
old age,
programs,
socially responsible
university,
learning

LEARNING IN LATER LIFE: WHAT CAN BE THE ROLE OF THE UNIVERSITY?

NIVES LIČEN, URŠKA GRUDEN

University of Ljubljana, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia
nives.licen@ff.uni-lj.si, urska.gruden@ff.uni-lj.si

Different organizations respond differently to population aging and longevity. Universities organized the first practices for learning and education of older adults in Europe in the 1970s in France, where universities of the third age were developed. A special role is played by the global age-friendly university movement, which has been developing since 2012. Universities are preparing innovations in the field of education for older adults, with which they involve older students in education and research. The article presents the case of the University of Ljubljana as a socially engaged university that develops new programs for older adults and for raising awareness about aging and old age. Some factors for learning in the later years are described. Based on the concepts of longevity, active aging and inclusivity, older students are presented as a possibility for the development of tertiary education.

Uvod

Univerze svoje izobraževalne programe večinoma organizirajo za mlade med 18. in 25. letom. Z razvojem vseživljenjskega učenja pa se pred univerze postavljajo nove naloge in tudi možnosti za izobraževanje odraslih in starejših odraslih. Mnogi avtorji, med njimi tudi Atchoarena (2021) zapišejo, da se zamisli Lengranda o »permanentnem izobraževanju« iz 70. let prejšnjega stoletja sedaj uveljavljajo tudi na univerzah in sicer najpogosteje kot vseživljenjsko učenje, katerega del je tudi izobraževanje starejših.

Zanimanje za razvoj izobraževanja starejših na univerzah v Evropi sega v 70. leta prejšnjega stoletja, ko se povezuje predvsem s koncepti neformalnega izobraževanja, kasneje tudi z idejami aktivnega staranja. Vplivnima idejama o vseživljenjskem učenju in aktivnem staranju lahko dodamo mnoga nova spoznanja o dolgoživosti, blagostanju, rezilientnosti ter medgeneracijskem povezovanju.

Družbeno angažirane univerze vključujejo tudi starejše študente. To se močneje dogaja po letu 2012, ki je bilo Evropsko leto aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti. Tedaj so bile oblikovane mnoge pobude za kakovostno staranje (npr. pri Unescu, OECD, WHO), nastalo je tudi gibanje Starosti prijazna univerza. Univerze vedno bolj prepoznavajo pomen inkluzivnih praks (Slowey idr., 2020), tako da se ne sprašujejo več, ali bi vključevali tudi starejše odrasle, temveč se sprašujejo, kako bi jih vključevali. **Starosti prijazna univerza je globalno gibanje, a kljub temu prinaša v različnih okoljih** različne teme, oblike in strategije, različno se tudi lotevajo **razvoja novih praks**. Simon idr. (2022), denimo, pišejo, kako je *Eastern Michigan University* pričela z dejavnostmi za starejše leta 2018. Takrat so opravili kvalitativno eksplorativno študijo, s katero so ugotavljali, kakšni so pogoji za razvoj starosti prijazne univerze, kakšna so stališča različnih deležnikov. Ugotovili so, da je poleg načelnega odobravanja in pozitivnih mnenj (npr. vprašani so menili, da so zaslužni profesorji pomembni za sodelovanje, prav tako so menili, da je dobro sodelovati s starejšimi alumni) tudi veliko ovir za razvoj dejavnosti. Kot ovire se pojavljajo cena, usposobljenost učiteljev za delo s starejšimi študenti, starizem, ki ovira razvoj medgeneracijskih programov. Podobne ugotovitve prinašajo tudi raziskave Montepare idr., 2019; 2020.

Mnogo interdisciplinarnih raziskav potrjuje pomen razvoja izobraževanja starejših na univerzah, in sicer iz zornega kota razvoja zmožnosti v starosti (Archer in Kops, 2020; Falk Erhag idr., 2022), razvoja sistema terciarnega izobraževanja (Field idr., 2016), medgeneracijskega sodelovanja (Kaplan idr., 2020).

Cilj tega prispevka je predstaviti (a) nekatere vidike učenja v poznejši odraslosti in (b) razmislek, kako lahko univerze odgovorijo na demografske spremembe v slovenskem okolju. To bomo opisali s primerom razvoja izobraževanja starejših na Univerzi v Ljubljani.

Dejavniki, ki vplivajo na učenje v poznejših letih

Na izobraževanje v poznejših letih lahko zremo iz različnih zornih kotov, med pomembnejšimi je poznavanje učenja starejših. Na učenje v poznejših letih vpliva mnogo dejavnikov, od družbenih do psiholoških, od finančnih do zdravstvenih. Prav tako je veliko dejavnikov, ki vplivajo na načrtovanje in organizacijo programov, kaj je zajeto v interaktivnih modelih za načrtovanje programov. Med vidnejšimi dejavniki je heterogenost skupine starejših. Z raziskavami je potrjeno, da se starejši (lahko) učijo, toda učijo se drugače, kot ljudje v drugih življenjskih obdobjih. Upoštevati moramo vse dimenzije staranja in učenje kot bio-psiho-socialni proces.

Starejši se med seboj zelo razlikujejo. Skupina starejših odraslih je raznolika in ljudi ne moremo razumeti ali opredeliti zgolj glede na kronološko starost. Kot »starejše odrasle« opredeljujejo ljudi, starejše od 55 let (npr. starejši zaposleni), ali pa starejše od 65 let (npr. upokojeni). V preteklosti se je uporabljal izraz tretje življenjsko obdobje za poimenovanje časa po upokojitvi, v sodobnosti pa tako poimenovanje ni več ustrezno, saj so se spremenili življenjski poteki, upokojitev poteka na različne načine, staranje ima izrazito subjektivne značilnosti. Ker je obdobje starosti dolgo in raznoliko obdobje, nastajajo delitve na podobdobja: porajajoča se starost, zgodnja starost, srednja starost, pozna starost. Učenje in izobraževanje poteka glede na subjektivne značilnosti in glede na možnosti v okolju. Nastajajo različni modeli za boljše razumevanje učenja v pozni odraslosti.

Za razmislek o izobraževalnih programih je primeren model slogov življenja po upokojitvi. Na potek učenja in motivacijo ter pričakovane rezultate ima viden vpliv prav slog staranja. Kidahashi in Manheimer (2009) ter Manheimer (2016) opisujejo

štiri osnovne modele t.i. pozitivnega staranja. Modeli so nastali s klasifikacijo glede na dve osi, ki predstavljata, kako so ljudje orientirani. Ali jih bolj privlači nadaljevanje kariere ali jih bolj privlačijo nove dejavnosti? Prva je os dela (povezana s kariero, delom), druga je os vrednot in pogledov na staranje (tradicionalnejši vs. novejši pogledi na staranje). Oblikujeta pet življenjskih slogov, med katerimi ljudje večinoma prehajajo, vendar pa se kaže eden od teh kot prevladujoči. Prvi slog sta poimenovala tradicionalna zlata leta. Pri tem slogu ljudje cenijo prosti čas, uživajo v sproščujočih dejavnostih. Drugi slog sta poimenovala nova zlata leta. Pri tem slogu ljudje kombinirajo dejavnosti za svoj razvoj, sledijo svojim interesom in odkrivanju sebe: iščejo nove pomene, duhovnost ipd. Ta dva sloga sta bila v preteklosti najbolj povezana z značilnostmi življenja po upokojitvi ali s t. i. tretjim življenjskim obdobjem. S spremenjenimi življenjskimi poteki pa pridobivajo na pomenu tudi prakse, ko so ljudje vključeni v delo. Tretji in četrti slog sta »druga kariera«, ko se starejši odločijo za novo kariero in »podaljševanje kariere«, ko starejši podaljšujejo tisto dejavnost, ki so jo opravljali že v srednji odraslosti. Peti slog je kot »listnica«, saj osebe nabirajo dejavnosti tako, da lovijo ravnotežje med družino, delom, potovanji, prostovoljstvom. Omenjenim modelom, ki nastajajo ob staranju generacije »B« (*baby boom*), bi lahko dodali še šesti model, to je izobraževanje v pozni starosti. Avtorja ta model imenujeta kot »*advanced golden years*« in vključuje starejše, ki so v pozni starosti, doživljajo bolezen, omejitve, izgube.

Ponudba izobraževanja za starejše bo sledila tem petim slogom in raznolikim potekom, zato naj bi univerza (ali katerakoli izobraževalna organizacija, ki ustvarja programe za starejše) razvila in organizirala različne programe. Mnogo starejših ostaja dejavnih na svojem profesionalnem področju ali pa se učijo za svoj osebni razvoj. Oboje vodi v ustvarjanje novih programov, ki se bodo razlikovali tudi glede na to, kaj od učenja pričakujemo.

Na razumevanje učenja v poznejših letih vpliva tudi to, kako opazujemo **rezultate učenja**. Tudi v izobraževanju starejših uporabljamo koncepte znanja, zmožnosti, kompetenc, veščin. Poleg teh pa je del omrežja ekologije učenja tudi modrost, aktivna modrost, praktična modrost. Prav **modrost** nas usmeri v razmislek o multipli inteligentnosti (mdr. tudi duhovni inteligentnosti), o zmožnostih pozitivnega prilagajanja, razvoju čustev in vrednot. George Vaillant (2008), dolgoletni vodja znamenite Harvardske raziskave o razvoju v odraslosti, opisuje v svojih delih o dobrem staranju upanje, ljubezen, medsebojno povezanost in sočutje kot vodnike v

razvoju dobre starosti. V nasprotju s potrošniško kulturo in kulturo hitenja razmišljamo o počasnosti in »koristnosti nekoristnega«, kakršne so odnosne dobrine, kreativnost, umetnost. Starost ni koristna v načinih tržnega razmišljanja. V nasprotju z ozkim gledanjem, da je starost finančni problem, se vprašamo, kako je lahko starost koristna s svojo praktično, intelektualno in sočutno modrostjo. To so tri vrste modrosti, ki so jih raziskovalci indentificirali v okviru kulturno-zgodovinskega raziskovanja (gl. Weststrate idr., 2016; Sternberg in Glück, 2022).

Dobre prakse na univerzah

Poznanih je kar nekaj dobrih praks na univerzah, ki prispevajo k možnostim za zdravo in aktivno staranje. Naj omenim starosti prijazno univerzo Dublin City University. Univerze v ZDA imajo svoje OLLI Institutes, ki ponujajo programe za starejše. Na nekaterih univerzah v Evropi so se razvile univerze za tretje življenjsko obdobje (npr. Francija, Poljska, Nemčija).

Če upoštevamo zgoraj opisano delitev življenjskih slogov, bi lahko programe, ki jih ponujajo univerze, razdelili na dve skupini: (a) programi, ki so povezani z delom, (b) programi, ki so povezani osebno rastjo in prostim časom. Za tiste starejše, ki želijo nadaljevati z delom, so na voljo izobraževalni programi na določenem profesionalnem področju ali za določen nabor kompetenc (npr. za svetovanje, mentorstvo). Tovrstne programe lahko ponudijo starejšim delavcem ali pa starejšim po upokojitvi, ki želijo razviti drugo kariero. Programi, ki niso povezani z delom, so programi za »nova zlata leta« in so zelo podobni tem, ki jih ponujajo univerze za tretje življenjsko obdobje, to so programi za umetniško izražanje, spoznavanje novih kultur, poglobljanje vase.

Programe, ki jih ponujajo nemške univerze, je Schmidt-Hertha (2019) klasificiral v tri skupine. Eno skupino sestavljajo programi, ki bi jih v slovenščini poimenovali kot splošno neformalno izobraževanje starejših. Ti programi slonijo na ideji *bildung*, vsestranskega izobraževanja osebe, in so namenjeni povečevanju razumevanja sebe, drugih, okolja. Druga skupina vključuje programe, ki starejše usposabljaajo za dejavnost, sledijo potrebam trga dela in razvijajo zmožnosti za delo. Tretja vrsta programov pa so nizi univerzitetnih predmetov, ki jih lahko starejši izberejo, ker so odprti tudi za starejše študente. Med temi so študijski predmeti, ki ponujajo nove poglede na kulturo, odnose. Tak način vključevanja starejših omogoča tudi nastajanje

medgeneracijskih povezav na univerzah. Kot strategije se pojavljajo: predavanja, seminarji, raziskovalno učenje, potovanja, akcijsko raziskovanje. Podobno kot na nemških univerzah tudi na avstrijskih, poljskih, francoskih in drugih (kjer so univerze za tretje življenjsko obdobje na univerzah) ponujajo programe za aktivno življenje. Programi za starejše so del strategij razvoja univerz.

Izobraževanje starejših na univerzi v Ljubljani

V Sloveniji se razvijajo dejavnosti po načelih starosti prijazne univerze na univerzah v Ljubljani in Mariboru. Obe univerzi odgovarjata na dolgoživost podobno kot univerze v globalnem gibanju starosti prijaznih univerz, s tem da upoštevata tudi tradicijo razvoja univerz za tretje življenjsko obdobje v Evropi. S praksami, ki jih v Ljubljani razvijajo, izražajo prepričanja, ki nasprotujejo starizmu, in uresničujejo sodobne trende družbeno angažiranih univerz, po katerih je modro (in tudi pravično oz. potrebno) vključiti starejše v delovanje univerze na raznolike načine. Izpostavimo naslednje:

- a) s spodbujanjem raziskovanja starejših in starosti, kompleksnosti dolgoživosti kot dosežka civilizacije in ne kot grožnje, zato se zavzemajo tudi za razvoj strokovne terminologije, ki bi bila vključujoča; zavzemajo se tudi za razvoj študijskih predmetov, ki bi študente seznanjali s staranjem in starostjo; primeri takih predmetov so predmeti v osnovnih kurikulumih ali pa izbirni zunanji predmeti; primer slednjega je predmet Socialne inovacije za dolgoživo družbo, ki ga ponuja Center za obštudijske dejavnosti Univerze v Ljubljani;
- b) z vključevanjem starejših v skupne raziskovalne projekte, kar je posebej izrazito na Centru za zaslužne profesorje in druge upokojene visokošolske učitelje v Mariboru; primeri vključevanja starejših so tudi medgeneracijske skupine pri študentskih projektih;
- c) z razvojem možnosti za vključevanje starejših, ki to želijo, v študijske programe; sedaj je možno obiskovati predavanja, ki so na univerzah javno dostopna, in programe neformalnega izobraževanja, ki so pripravljene za starejše študente; starejši se lahko vpišejo tudi v redne programe študija na univerzi in študirajo z mlajšimi študenti, vendar je takih primerov zelo malo;
- d) z razvojem neformalnega izobraževanja za starejše na različnih fakultetah, in to v različnih oblikah (od celoletnega niza predavanj do študijskih krožkov in razvojno-raziskovalnih skupin ter svetovanja). To implicira razvoj didaktike in

- specialnih didaktik na posameznih področjih (npr. specialnih didaktik tujih jezikov za starejše);
- e) s spodbujanjem razvoja inovacij, novih praks, npr. iskanjem možnosti za skupno bivanje študentov in starejših;
  - f) s promoviranjem medgeneracijskega učenja/študija.

V Ljubljani se razvija izobraževanje starejših študentov na Modri fakulteti, ki deluje v okviru klubov alumnov Univerze v Ljubljani. Začetek delovanja je bil v študijskem letu **2020/21** na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ko se je sestala skupina učiteljev, raziskovalcev, alumnov in začela ustvarjati novo dejavnost po načelih akcijskega raziskovanja in oblikovalskega razmišljanja. Metoda je bila izbrana z namenom, da so že od začetka v projekt vključeni različni akterji: učitelji, raziskovalci, študenti in da se poudarja »vključevanje uporabnika« (če se izrazimo z besedo, ki je del metode oblikovalskega razmišljanja); to pomeni vključevanje starejšega študenta. **Konceptualni okvir** za razvoj nove prakse so sestavljali: dolgoživost, družbeno odgovorna univerza, vseživljenjsko učenje, ekologije učenja, aktivno staranje, medgeneracijsko sodelovanje, trajnostni razvoj.

Raziskali smo dejavnosti po različnih univerzah, npr. Aging center, Columbia University, New York, Starosti prijazna univerza DCU Dublin, Center za dolgoživost Stanford; raziskali smo različne strategije, npr. narativne kavarne in gibanje Avanture v starosti (Adventures in retirement), ki ga je razvila Nancy Gallini, zaslužna profesorica na University of British Columbia; spoznavali izobraževalne programe za starejše. V prvem letu nastajanja izobraževanja starejših na Univerzi v Ljubljani so sodelovali učitelji s Filozofske fakultete, Fakultete za socialno delo, Fakultete za družbene vede, Teološke fakultete, Fakultete za računalništvo in informatiko. Leta 2021 je s projektom soglašal kolegij rektorja, na Filozofski fakulteti pa dekan. Oblikovana so bila pravila delovanja, ki jih vsako leto učitelji in študenti posodobijo.

Prvi programi za starejše študente so bili organizirani v študijskem letu 2021/22, in sicer: francoščina, angleščina, umetnostna zgodovina, skupina za spoznavanje dolgoživosti (Mladi 100 let), raziskovalni študijski krožek za pripravo e-planinskega/turističnega vodnika za starejše in Duhovna akademija. Kot predvideva akcijsko raziskovanje, smo opravili vmesno analizo (uporabili smo opazovanje z udeležbo, intervjuje, ankete) in pripravili zamisli za študijsko leto 2022/23. V

študijskem letu 22/23 je bilo v programe vključenih že 300 študentov, razvilo se je sodelovanje z lokalnim okoljem (skupna ponudba programa za plesni gib in tango, raziskovanje »borze znanja« FACE) in pridružile so se še druge članice: Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Ekonomska fakulteta, Pedagoška fakulteta, Zdravstvena fakulteta.

Že pri načrtovanju smo se odločili, da bomo spremljali tudi kakovost delovanja. Ob koncu vsakega programa so izvedene ankete z udeleženci in intervjuji z učitelji. Rezultati so trenutno izjemno dobri, kar je tudi posledica visoko motiviranih učiteljev in študentov. V študijskem letu 22/23 je bil pridobljen tudi prvi razvojni projekt za izobraževanje starejših na Univerzi v Ljubljani, ki bo trajal do 2025 in predstavlja začetek poglobljenega razvojnega dela.

Leta 2023 smo začeli spremljati **strategije za poučevanje starejših**. Ena od raziskav se je ukvarjala z vpeljavo igrifikacije pri poučevanju španskega jezika. Ugotovili smo, da je igrifikacija pozitivno vplivala na motivacijo, da so starejši zadovoljni, a ne marajo tekmovalnih iger. Izobraževanje na Modri fakulteti poteka v obliki tečajev (jeziki), individualnega svetovanja (IKT svetovanje), raziskovalnih študijskih krožkov, ekskurzij. Ugotavljamo, da je didaktika za delo s starejšimi študenti zahtevna, ker so vključeni visoko izobraženi, ki so motivirani in imajo visoka pričakovanja. Veliko je raziskovalnega učenja. V raziskovalnem študijskem krožku pod vodstvom prof. dr. Irme Potočnih Slavič so študenti razvili e-planinski vodnik za starejše.

Študenti se po univerzah v tujini združujejo v zvezo starejših študentov, ki se (pogosto) imenuje 3L zveza študentov (*Learning in Later Life Students Association*), in vodijo klube za skupine s specifičnimi interesi. Na Univerzi v Ljubljani se starejši povezujejo tudi v klubu alumnov za starejše študente, ki je v prvi fazi nastajanja.

Različne dejavnosti (npr. popust pri koncertih ali brezplačen dostop do knjižnic) podpirajo organizirano izobraževanje tudi s priložnostnim druženjem, kar pripomore k **integraciji starejših študentov v univerzitetno življenje**. **Z različnim obveščanjem jih klubi alumnov** spodbujajo, da se udeležijo javnih predavanj, koncertov, razstav, gledaliških predstav, alumnitek. Izhajajoč iz modelov ekologije učenja spodbujamo vse vrste učenja. Tudi z informalnim učenjem in druženjem starejši študenti razvijejo občutek pripadnosti univerzi. Ko je v

študijskem letu 21/22 Modra fakulteta na Univerzi v Ljubljani ponudila več programov, je bilo izbrano skupno geslo: *Enkrat naš, vedno naš*, ki poudarja prav pripadnost skupnosti. Starejšim ljudem se manjšajo družbena omrežja, zato želimo tudi s povezovanjem med starejšimi študenti spodbuditi možnosti za nova znanstva in prijateljstva. V študijskem letu 22/23 pa je bilo izbrano geslo: *Vedno radovedni*. Poleg potrebe po druženju in pripadanju je enako močna tudi potreba po znanju. Ljudje imajo veliko interesov, so radovedni, želijo spoznavati. Prvo geslo nagovarja družbeno vključenost, drugo pa širjenje znanja in spoznavanje novega. To sta dve področji, ki sta po evalvacijah izobraževanja starejših za udeležence najpomembnejši med motivi za izobraževanje.

Po dveh letih delovanja lahko ob vmesnih evalvacijah ugotovimo, da se razvijajo strategije za razvoj starosti prijazne univerze v našem okolju, ki jih razdelimo in spremljamo na makro-, mezo- in mikro-ravni. Interpretiramo jih kot elemente ekologije učenja. Strnili bomo nekaj spoznanj, ki nas bodo vodila pri načrtovanju naslednjega študijskega leta.

Prva ugotovitev je, da je potrebno spoznavati starejše študente (tako individualno s pogovorom, svetovanjem kot skupinsko z udeležbo na skupinskih izobraževanjih) in ni mogoče prenašati izkušenj in znanja iz izobraževanja odraslih (v okviru univerze so to programi nadaljnega izobraževanja) v izobraževanje starejših. »Če jih želiš spoznati, moraš biti z njimi,« je dejala ena od učiteljic. »Ankete ti ne povedo dovolj, doživeti jih moraš,« je nadaljevala. Če je le mogoče, se udeležimo srečanj izobraževalnih skupin.

Z zgornjo ugotovitvijo je skladna tudi ugotovitev, da je potreba po medsebojnem povezovanju. Nekateri tuje univerze poročajo, da so izbrale izmed svojih programov določen program, ki deluje kot »osrednja tema« ali »osrednji program«. To so lahko pogovori ali pa filmska srečanja ipd. Na Modri fakulteti nismo izbrali programa, poskušamo pa starejše študente vabiti na alumniteke, da bi se medgeneracijsko povezovali.

Druga ugotovitev je povezana s potrebo po promociji in informiranju notranjega in zunanjega okolja. Razvijati je treba načrtno »kampanjo« ozaveščanja, ker je tudi v visokoškolskem okolju še vedno veliko stereotipov o starejših in nerazumevanja, zakaj bi se starejši (sploh) izobraževali. Nekaterim (tudi odločevalcem) se zdi, da bo njihova ustanova izgubila na ugledu, če bo vključevala izobraževanje starejših, ker

predpostavljajo, da je le-to nekakovostno. Edina možnost je, da prisluhnemo načrtom (npr. upoštevali smo Strategijo razvoja Univerze v Ljubljani) in poiskati najprej tista okolja, ki so izobraževanju starejših naklonjena. V našem primeru je bilo najbolj vključujoče okolje mreža alumnov UL. To vodi v postopno razvijanje praks, ki vzniknejo iz prvega koraka, ko strokovnjaki naprej spoznajo okolje, so pozorni do ovir in začnejo z izobraževalnimi programi tam, kjer so sprejeti.

Tretja ugotovitev je, da je treba zgraditi zanesljivo »ozadje« ali infrastrukturo za delovanje: administrativno podporo, organizacijsko podporo, oglaševalsko podporo, podporo za povezovanje študentov, podporo za povezovanje in izobraževanje učiteljev. Za vse te dejavnosti potrebujemo strokovnjake, ki delo opravljajo, potrebujemo prostor, kjer bodo delali ipd. Dobra podpora je vir tudi za animacijo novih študentov in za institucionalizacijo novih praks.

Zaključek

Univerze so kompleksni sistemi, ki imajo veliko možnosti za razvoj izobraževanja starejših in medgeneracijskega izobraževanja. Ob upoštevanju izrazito pozitivnih učinkov učenja na starejše se povečuje zavest, da starost ni »rezidual«, temveč je integralni del življenja, ki potrebuje različne vrste učenja. Prav na ta nova spoznanja odgovarja univerza s svojimi izobraževalnimi in raziskovalnimi programi o starejših in za starejše. Modra fakulteta na Univerzi v Ljubljani je šele na svojih prvih stopnicah, a odločena je, da ohranja načela o dostopnosti znanja za vse, goji humanistične vrednote in podpira izobraževanje, ki je nasprotno potrošništvu, tržnemu tekmovanju. Integrira razum, emocije, vrednote, da bi razvijali globoko ekologijo, z besedami filozofa Naessa, in globoke spremembe na poti v bolj vključujočo in pravično družbo.

Literatura

- Archer, W. in Kops, W. (2020). Older Adult Learners: An Opportunity for Universities. V M. Slowey, H. Schuetze in T. Zubrzycki (ur.), *Inequality, Innovation and Reform in Higher Education: Challenges of Migration and Ageing Populations*, (str. 251–264). Springer.
- Atchoarena, D. (2021). Universities as Lifelong Learning Institutions: A New Frontier for Higher Education. V H. Land, A. Corcoran in D. C. Iancu (ur.), *The Promise of Higher Education* (str. 311–320). Springer.
- Clark, P. in Leedahl, S. (2019) Becoming and being an Age-Friendly University (AFU): Strategic considerations and practical implications, *Gerontology & Geriatrics Education*, 40(2), 166–178.

- Cordela, M. in Poiani, A. (2021). *Fulfilling Ageing*. Springer.
- Falk, E. H., Lagerlöf Nilsson, U., Rydberg Sterner T. in Skoog I. (ur.). (2022). *A Multidisciplinary Approach to Capability in Age and Ageing*. Springer.
- Field, J., Schmidt-Hertha, B. in Waxenegger, A. (ur.). (2016). *Universities and engagement*. Routledge.
- Formosa (ur.). (2019). *The University of the Third Age and Active Ageing*. Springer.
- Kaplan, M., Thang, L. L., Sanchez, M. in Hoffman, J. (ur.). (2020). *Intergenerational Contact Zones*. Routledge.
- Kidahashi, M. in Manheimer, R. (2009). Getting Ready for the Working-in-Retirement Generation: How should LLI Respond? *LLI Review*, 4(1), 1–8.
- Manheimer, R. (2016). The Older Learner's Journey to an Ageless Society: Lifelong Learning on the Brink of a Crisis. *Journal of Transformative Education*, 3(3), 198–220.
- Mark, R., Bissland, V. in Hart, L. (2016). Unlocking potential for later-life learning: Engaging adults in their own learning in a university lifelong learning setting. V J. Field, J. B. Schmidt-Hertha in A. Waxenegger (ur.), *Universities and engagement: International perspectives on higher education and lifelong learning* (str. 192–202). Routledge.
- Montepare, J., Kimberly, F., Doyle, A., Dixon, J. (2019). Becoming an Age-Friendly University (AFU): Integrating a retirement community on campus. *Gerontology & Geriatrics Education*, 40(2), 179–193.
- Montepare, J., Kimberly, F., Bloom, S. in Tauriac, J. (2020). Age Friendly Universities (AFU): Possibilities and Power in Campus Connections. *Gerontology & Geriatric Education*, 41(3), 273–280.
- Moody, H. R. in Sasser, J. R. (2021). *Ageing. Concepts and Controversis*. Sage.
- Schmidt-Hertha, B. (2019). Subsisting Within Public Universities: Universities of the Third Age in Germany. V M. Formosa (ur.), *The University of the Third Age and Active Ageing* (str. 69–80). Springer.
- Simmons, N. in Podrebarac, J. (ur.). (2021). *Adults in the Academy: Voices of Lifelong Learners*. Sense, Brill.
- Simon, A., Masinda, S. in Zakrajsek, A. (2022) AgeFriendly University environmental scan: Exploring “age-friendliness” with stakeholders at one regional comprehensive university, *Gerontology & Geriatrics Education*, 43(2), 149–162.
- Slowey, M. Schuetze, H. in Zubrzycki, T. (ur.). (2020). *Inequality, Innovation and Reform in Higher Education: Challenges of Migration and Ageing*. Springer.
- Sternberg, R. J. in Glück, J. (ur.). (2022). *The Psychology of Wisdom*. Cambridge University Press.
- Vaillant, G. (2008). *Spiritual Evolution*. Broadway Books.
- Stanford Center on Longevity (2022). *The New Map of Life*.
- The Gerontological Society of America (2020). *Tools for Advancing Age Inclusivity in Higher Education*.
https://www.geron.org/images/gsa/Marketing/SA/Toolkit_on_Advancing_Age_Inclusivity_November_2021.pdf (10.2.2023).
- UNECE / European Commission (2019). *2018 Active Ageing Index: Analytical Report*.
https://unece.org/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/ECE-WG-33.pdf (12.3.2023)
- Weststrate, N. M., Ferrari, M. in Ardelt, M. (2016). The Many Faces of Wisdom: An Investigation of Cultural-Historical Wisdom Exemplars Reveals Practical, Philosophical, and Benevolent Prototypes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(5), 662–676.